

fra Nykøbing (Clausen) var inde paa agronomiske for mig meget sorgelige Betragtninger. Skulde vi, jeg vil ikke tale om Landsdele som Volland og Falster, men skulde vi i det hele taget komme til at lægge Jorden i Græs, saa Gud hjælpe os alle sammen! Om der kan være Grund til at anstaffe noget mere agronomisk Indsigt, skal jeg ganske henstille, men jeg ønsker nok noget bestemtere fikseret, hvorledes Fremgangsmaaden skal være med Kommissionens Sammen sætning. Jeg skal ikke have noget at erindre imod, at man vedtager Forslaget om en saadan Kommission. Jeg tror, at Forslaget om Indskrænkning i Nedlæggelse af Huslodder maa henvises til Behandling i denne Kommission, og man kan paa ingen Maade vente, at man for sig selv skulde faa en Lov ud af dette Forslag. Naar man nedsætter en Landdotkommission til Overvejelse af Sagen i sin Helhed, og gør det med saa særligt Blik paa Husmandslodderne, som den ærede Ordfører for Kommissionsforslaget har haft, saa forekommer det mig rigtigt nok at være en Selvfølge, at man afventer en saadan Kommissions Arbejde, inden man gaar videre ad Lovgivningens Vej.

Lohmann: Skønt jeg føler mig aldeles forvirret om, at de Herrer Forslagsstillere, som have forelagt det først paa Dagsordenen opførte Forslag, nemlig Forslag til Lov om Indskrænkning i Afgang til Nedlæggelse af Huslodder, have forelagt dette i den allerbedste Mening, og skønt jeg er i det mærkelige Tilfælde at kunne tiltræde det meste af, hvad den ærede Ordfører for Forslagsstillerne (D. Hansen) har sagt, kan jeg dog ikke tilbageholde nogle Betæneligheder med Hensyn til Hensigtsmæssigheden af at vedtage dette Lovforslag og faa det ophøjet til Lov. Dersom jeg maatte begynde med at udtale det almindelige Indtryk, som Lovforslaget har gjort paa mig, vil jeg sige, at dette Indtryk ingenlunde er tiltalende. Dog, det er jo ikke det afgørende; thi dels kan man jo ikke vente, at Indskrækningslove og Tvangsforanstaltninger skulle gøre et tiltalende Indtryk, og dels skulle vi jo ikke her tage vort Standpunkt til Sagerne efter Indtryk alene; men jeg er nu ganske i Almindelighed af den Hovedanskuelse, at man skal vogte sig for at gribe altfor voldsomt og altfor stærkt ind i Udviklingens naturlige Gang. Jeg er der ganske enig i, hvad det ærede Medlem for Storeheddinge (S. Scavenius) sagde forleden Dag under Behandlingen af Næringsloven; nemlig at Udviklingen skal have sit naturlige Løb saa meget som muligt, og at den kræver Frihed. Ved

Frihed fremmes Udviklingen naturligt og bedst, ved Indskrænkning og Tvang forkrøbles og vildledes den. Og det forekommer mig for Resten ret mærkeligt, om vi, der leve i en Tid, hvor de store Landboreformer, som indledes i Slutningen af forrige Aarhundrede, vel maa siges at have øvet deres Virkninger, nu skulde være nødt til at skride til en saadan Indskrækningslov som denne, for at Udviklingen kunde fremmes i en saadan Retning. Det vilde ikke være noget særdeles rosende Vidnesbyrd om, hvad vi have forstaaet at drage ud af de store Landboreformer, eller hvad vi have haft ud af at leve i dette oplyste nittende Aarhundrede. Der er ikke forløbet mere end 10 Aar, siden min navntundige Formand i Middelfartkredsen, Biskop Monrad, stod her i Folketinget og forelagde sine tre Landbolovforslag og fremkom med det bevingede Ord: „Fri Jord i fri Mand's fri Haand!“ Over alt i Europas Lande, sagde han, hvor denne Grundsætning er gennemført, finder man Velstand og Velvære, men alle Vegne, hvor denne Grundsætning er traadt under Jodder, finder man fattigdom og Udsjælden. Han henpegede i den første Henseende til Frankrig og i den sidste Henseende til Irland. Dette Ord af Monrad om fri Jord i fri Mand's fri Haand, det er et Ord, hvori der er Gnister, som kunne tænde, men dette Lovforslag om Indskrænkning af Retten til at nedlægge Huslodder, kan ganske vist ikke tænde; det er efter min Betragtning en kold og klam Haand, som man lægger paa Smaaafkøls Bestemmelsesret over deres lille Eiendom. Vi maa jo ikke glemme, at det, der er Kærnepunktet i Jordspørgsmaalet, aldeles bortset her fra det økonomiske, det er jo det, at Husmanden, naar han sætter Joden paa sin egen Jord, kan have Følelsen af, at der er han hjemme, der er han Herre, der har han Lov til at leve og udvikle sit og sine Liv alt efter sin Natur, og der behøver han ikke at tage Hatten af for et eneste Menneske udover, hvad de til enhver Tid raadende Høflighedsformer kræve eller udover, hvad hans egen Ærbødighed eller Afgjælse for Mennesker kan tilsiige ham. Dette er, hvad man med et Kunstindtryk kan kalde det etiske Moment i Jordspørgsmaalet. Det vilde i denne Henseende være krænkende, om vi vedtog Lovforslaget i denne Stikelse, og derfor vil jeg meget fraraade, at vi vedtage det. Det, som dog til syvende og sidst er Hovedspørgsmaalet, er, om Tilstanden i Landet virkelig er en saadan, at man der ud af kan begrunde Gennemførelsen af et saadant Lovforslag. Er det Tilfældet her i Landet, at Husene forsvinde? Er det saaledes, at ingen